

SVENSKA
FORNMINNESFÖRENINGENS
TIDSKRIFT.

FEMTE BANDET.

2:a häftet.

INNEHÅLL:

	Sid.
NORDIN, F., Fornlemningar i Tingstäde socken på Gotland, på Kongl. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademiens bekostnad undersökta år 1879 (med 14 fig.).....	109.
BOIJE, S., Runforskningar i Södermanland sommaren 1882...	137.
HILDEBRAND, H., Är Gotlands medeltidskonst inhemsk eller ej?	163.
NORLANDER, J., Mytiska sägner från Norrland (med 14 fig.)	171.

Runforskningar i Södermanland sommaren 1882.

Af

Sten Boije.

Sedan 300 år tillbaka hafva Sveriges talrika runinskrifter varit föremål för de lärdes granskning, aftecknande eller åtminstone upptecknande. Från äldre tider behöfva vi blott erinra om Buræus, Aschanæus och Rhezelius, om Hadorph, Peringschöld och de andra, hvilkas mödors frukt framträdde för offentligheten genom Göransson's Bautil, om Celsius m. fl.

Om ock dessas arbeten för sin tid äro förtjenstfulla och bära vitne om nit och flit, tillfredsställa de dock icke vår tids stränga fordringar: utom det att de ej sällan, der man på grund af inskriftens jmförelsevis stora läsbarhet ej skulle vänta det, äro mindre tillförlitliga, brista de mycket genom sin ofullständighet vid behandlingen af svårare och mer kritiska punkter, i det dessa ej framhållas såsom sådana, utan aftecknarens subjektiva mening helt enkelt återgifves utan motivering eller antydande af andra möjligheter, hvarjemte återgifvandet af runmyndernas ingalunda ovigtiga form och anordning samt ornamentiken ofta lemnar åtskilligt öfrigt att önska.

I vår tid har också med dess nyvaknade intresse för fornforskning och språkvetenskap jemte kompletteringsarbete äfven ett temligen omfattande revisionsarbete egt rum. Men nekas kan ej, att en mycket stor del deraf, kanske den största, träffas af väsentligen samma anmärkningar, som mot det tidigare arbetet framställts. Skall således det rika material, som våra runminnesmärken innehålla, kunna för vetenskapen fullt tillgodogöras, är det, då naturligen icke hvarje forskare kan personligen undersöka de öfver vida rymder spridda inskrifterna, nödvändigt,

att dessa — der det ej skett — blifva föremål för en kritisk granskning och ett återgifvande, som tillfredsställer vetenskapens fordringar, och detta bör ske ju förr dess heldre, då, såsom nogsamnt känt är, trots hvad som göres för att bevara dem, för hvarje år, som går, runstenar förstöras, skadas genom människors eller tidens åverkan eller göras oåtkomliga.

För att i min mån bidra till förverkligandet af denna uppgift sökte jag förliden vår samt erhöi ett vid Upsala universitet fäst Sederholms inrikes resestipendium om 400 kr. för granskande och aftecknande af runinskrifter i ett eller flere af mellersta Sveriges landskap.

Sedan de nödiga förarbetena en tid pågått och jag kommit till den öfvertygelse, att lämpligast vore att fullständigt genomgå ett om också mindre område, hvilket borde vara så beskaffadt, att der befintliga runstenar vore till lokal någorlunda lätta att få kännedom om och ej alltför glesa samt i senare tid jemförelsevis mindre noggrant undersökta, bestämde jag mig efter någon tvekan och delvis af personliga skäl att förlägga arbetsfältet till södra Södermanland.

Tiden från midten af maj till slutet af juni användes till att med ledning af den tryckta literaturen samt handskrifter i Upsala universitetsbibliotek (handskriftssamlingen R 552, Schröder, *Runinskrifter*; S. 12 Elers, *Historia om svenska vägarna*; S. 113, E. M. Fant, *Samling om Södermanland*; S. 114, J. H. Schröder, *Anteckningar och manuskript till en Topografi öfver Södermanland*; S. 115, Schröder, *Södermanlands Forntidsminnen*), Kongl. Biblioteket (J. Th. Buræi handskrifter Fa 5, Fa 6, Fa 10, J. Peringschöld, *Monumenta Sveogothorum, Ransakningar om Antiquiteterna 1667—1680 m. m.*) och Kongl. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademiens arkiv uppgöra förteckningar öfver Södermanlands runstenar med notiser angående deras plats o. d. samt att af de äldre afteckningar och afskrifter, som ej kunde medföras på resan, taga kopior.

Den sista juni anträdde resan i sällskap med studeranden vid Upsala universitet C. B. Salin, hvilken såsom tecknare åtföljde mig till den 24 juli, hvarefter jag ensam fortsatte arbetet till den 20 aug., då det måste afbrytas, sedan jag genomgått Hölebo och större delen af Rönö härad och granskat omkring 40 runstenar.

Tillvägagåendet vid arbetet var med några få undantag, som skola särskildt angifvas, detta: sedan den ofta ytterst besvärliga rengöringen af stenen blifvit med all omsorg och försigtighet verkställd, upprutades stenen medels kritsnöre i rutor om 10 el. 20 cm:s sida, aftecknades, sedan ristningen vanligen gjorts lättare skönjbar med krita, i allmänhet i $\frac{1}{10}$, någongång i $\frac{1}{5}$ på i cm. och mm. rutadt papper, hvarigenom stor noggrannhet var lätt att vinna, och afklappades i vått tjockt läskpapper — afklappningen föregick ofta afteckningen —, hvarefter slutligen den nya afteckningen kollationerades med äldre afteckningar och afskrifter, med stenen och afklappningen, svårare ställen ånyo afklappades, och en i möjligaste måtto fullständig beskrifning öfver minnesmärket upprättades med angifvande af dess yttre förekomst, ytbeskaffenhet, ristningssätt, i läsning tvifvelsamma punkter och påpekande och motivering af avvikelser i uppfattning från äldre läsningar.

Öfver de sålunda behandlade stenarne följer här en förteckning, till hvilken jag, för så vidt det — om ock med svårighet — låter sig göra utan åskådningsmaterial, knutit några kortfattade anmärkningar, hufvudsakligen framhållande olikheter i uppfattning mot föregångare.

Hölebo härad.

Hölö socken.

Lida (Bautil 778, Liljegren, *Runurkunder* 847, Dybecks reseberättelse för år 1866 *).

Med afseende på slingan må anmärkas, att hufvudets öra är större än i Bautil och att ur munnen utsticker en krökt gadd. 2:a runan i Bautil þ|t|t|t är t , i ty att på stafven finnes vid nedre **) kanten af en dermed sammanhängande naturlig fördjupning ett 25 mm. långt, vinkelrätt kännestreck, något längre åt venstra sidan. Likaså har följande ords 1:a runa formen t — kännestreck 20 mm. — *ej* *Bautils* t ; eljes på stenen t . Efter

*) Dybecks reseberättelser förvaras i Vitterhets-Akademiens arkiv.

**) Nedre, öfre, venster, höger har då det gäller runor eller runslinga afseende ej på stenen utan på runornas ställning.

PNP†† möjligen ;; den nedre fördjupningen kan dock vara naturlig. *Bautil har .* Efter PNP möjligen ;; i så fall mycket grund. *Bautil har intet.*

Smesta (Dybeck, *Runa*, folio, I, sid. 77, n:o 16).

Den andra runan är med säkerhet þ — ej Dybecks N; efter 6:te runan R, hvars kännestreck är mycket grundt och efter aftrycket skulle kunna tillåta en annan uppfattning (þ?); derefter *möjligen ;*. Om det följande säger Dybeck (anf. st.): »af LIT finnes blott två svaga stafvar och rummet tyckes icke medgifva flere; kanske L(I)T.» Den första af dessa stafvar, svagt böjd, når fram till den här afslagna stenens kant 70 mm. lång — slingans bredd är 80 å 100 mm. — och något till höger om stafven synes på brottkanten en fördjupning, som möjligen är spetsen af ett kännestreck likt Γ, hvilket dock i så fall varit mycket kort och bildat stor vinkel mot stafven. Den följande stafven är 72 mm. lång till brottkanten; på båda sidor derom kunna i denna skönjas fördjupningar af samma slag som vid föregående staf, möjligen lemning af †. Fjerde runan i Dybecks R††† består blott af en 65 mm. lång staf, som ej når brottkanten; således | ej †. I Dybecks þ†††† finnes något öfver midten af 2:a runans staf en fördjupning, som synes vara huggen; således antagligen † ej |. Vid Dybecks †ψ††† må anmärkas: efter † finnas på stenen flera fördjupningar, antagligen naturliga; derefter har Dybeck ψ med korta — skadade? — kännestreck; om ock denna runa väntas (väl ej med stöd af de nyssnämnda fördjupningarna þ††††.†.†††† — felristning? —), kan dock på stenen, som ej bär spår af skada, endast en staf upptäckas. Efter þNRψ††, der Dybeck har ;, finnas på stenen 3 punkter ej alldeles rakt öfver hvarandra, hvilka alla synas vara huggna.

För Hölö socken uppgifves ännu två runstenar: vid *Kyrkan* (Bautil 774, der förd till Vagnhärad genom misstag, såsom synes af Peringschöld, *Monumenta Sveogoth.* X:10, Liljegren 846) och *Norr Vrå*. Om den förra anmärker Dybeck i reseberättelsen för år 1866, att kyrkan då stod under reparation, och att murarne voro blotade, men att någon runsten icke varseblifvits. Om den senare, hvilken omnämnes i *Ransakning angående antiquiteter 1683* och i Upsala universitets biblioteks handskriftssamling S. 114, yttrar Dybeck (*Antiqvarisk Topografi i Vitterhets Akademiens arkiv*)

att »den väl synes hafva ristning, men ej är runsten.» Stenen kunde af mig ej finnas.

Mörkö socken.

Från Mörkö hafva 3 runristningar antecknats:

Hörningsholm i en trappa (Buræus Fa 6 Sudromannia N:o 8, Fa 5 N:o 511, Burman *LX lapid. runic. inser.* N:o 47, i *Nova Acta Soc. Scient. Ups.* V, Liljegren 845).

Tormestad (Buræus Fa 6 Sudromannia N:o 10, Fa 5 N:o 513 — öfverstruken).

Skälby (Buræus Fa 6 Sudromannia N:o 9, Fa 5 N:o 512, Fa 10 sid. 83, med teckning, Bautil 784, Liljegren 844).

Ingen af dem har af mig kunnat anträffas; den första synes ej i senare tider omnämnd, den andra har förgäfves sökts af Dybeck (reseberättelse för år 1865), och den tredje har, om den, som troligt synes, funnits i ett mellan uthusen vid Skälby liggande stort klippblock, blifvit förstörd.

Vagnhärads socken.

Tjufstigen (Slagkärrestorp) (Bautil 780, Liljegren 851, 852, granskade af Dybeck, reseberättelser för 1865, 1866 och 1868, *Runa* folio, I sid. 86).

Två stenar, som på 1840-talet flyttats ett par hundra steg söderut från sin ursprungliga plats, der ännu groparna, i hvilka de lågo, synas.

I — (Liljegren 851.)

Första ordet är HTARFTNPA med \mathcal{R} , såsom Dybeck (reseberättelse för 1868, *Runa* I sid. 86) påpekat, utom slingan; ej Bautils HTARFTNPA eller Dybecks (reseberättelse för 1866) HTARFTNPR . I 3:je ordet är enligt Bautil andra runan I och mellan denna och följande Ψ en afflagning. Peringschöld (*Annot. in vitam Theodorici* och *Monumenta Sveogoth.*) samt efter honom Liljegren (N:o 851) uppfatta ordet såsom *ITPVBPA . I *Runa* I sid. 86 anmärker Dybeck, att vid stafven finnas »ett tydligt Γ -kännestreck, kanske en del af en nästan förgången \mathcal{R} .» Detta kännestreck är säkert, träffande öfre slingranden omkr. 15 mm. från stafspetsen och 30 å 40 mm. långt. Afflagningen, som äfven sträcker sig inpå stenen nedanför (innanför) slingan

är i allmänhet skarpt begränsad, men gränsen från slingans nedra rand något till höger om foten af Γ (?) till öfre randen är svårbestämd; antagligt är dock, att den passerat den nuvarande ändan af qvisten på Γ , så att här kunnat stå \mathcal{R} . Dybecks åsigt (anf. st.), att på det afflagade rummet svårligen kunnat stå \mathcal{H} är nog riktig. Efter de på stenen vanliga afstånden har der säkerligen blott stått en runa. Stenen har (= Bautil 780, Dybeck *Runa* I sid. 86) $\mathcal{BR}\mathcal{A}\mathcal{N}\mathcal{N}$ samt (= Dybeck anf. st. mot Bautil) $\mathcal{H}\mathcal{N}\mathcal{Y}\mathcal{T}\mathcal{R}\mathcal{N}\mathcal{I}\mathcal{K}\mathcal{I}$.

II (Liljegren 852).

Näst sista runan af Bautils $\mathcal{H}\mathcal{P}\mathcal{I}\mathcal{K}\mathcal{I}\mathcal{H}$ synes på en tredjedel af sin längd från öfre slingranden vara punkterad; anmärkas må dock, att å stenen finnas flere likartade naturliga gropar. Efter ordet finnas möjligen : i st. f. . . Fjerde runan i Bautils $\mathcal{H}\mathcal{T}\mathcal{H}\mathcal{H}$ vill Dybeck (*Runa* I sid. 86) läsa såsom \mathcal{H} ; något nedom midten af stafven finnes visserligen en grop, men den är större och ej så skarpt begränsad som de huggna pläga vara och sträcker sig blott till *venster*, ej till höger om stafven, samt är säkerligen naturlig. Ofvantill synes stenen genom afslagning mer skadad än på Peringschölds tid. Af de båda första runorna i Bautils $\mathcal{N}\mathcal{N}\mathcal{H}$ äro således nu öfversta delarna borta; hvad ordets 4:de, ej genom afslagning skadade, runa beträffar, om hvilken Dybeck intet anmärker, så står med stafven i beröring en fåra i stenen, som visserligen delvis är djupare och skarpare än de huggna strecken och som blott går nedre slingstreckket 20 mm. nära, men som dock kan misstänkas vara kännestreck till \mathcal{N} . På högra sidan är det på Peringschölds tid (se Bautil) skadade stycket ännu mer skadadt. En diskussion af runresterna skulle här taga för mycket rum utan nöjaktigt resultat. Efter $\mathcal{H}\mathcal{H}\mathcal{H}$ finnes .; ej i Bautil. Efter inskriftens slut finnas å stenen i stjerten tre punkter efter hvarandra, temligen säkert huggna. — Ormens hufvud är i Bautil ej rätt återgifvet: annan form på nos och gadd.

Nora sjögärde (Bautil 775, Liljegren 853).

Blott nedre delen, ånyo rest på senare tider, finnes i behåll; öfversta runan på venstra sidan är \mathcal{R} i Bautils $\mathcal{R}\mathcal{H}$, på högra \mathcal{H} i $\mathcal{H}\mathcal{T}\mathcal{H}\mathcal{H}\mathcal{K}\mathcal{I}\mathcal{K}$. Stenen är ojemn, dock ej alltför skroflig, utan synliga spår af senare afflagningar, ristningen grund och svårläst. Af Bautils andra runa \mathcal{V} kan upptäckas endast öfre ändan af stafven 45 mm. samt en fördjupning, som kan vara de öfre $\frac{2}{3}$

af ett kännestreck till \mathcal{V} . . efter — $\mathcal{H}\mathcal{H}\mathcal{V}\mathcal{I}$ är tvifvelaktig, hvaremot efter $\mathcal{V}\mathcal{N}\mathcal{D}$ finnes tydlig punkt. De utom slingan inpå stenen stående runorna äro ytterst grunda; temligen tydliga äro Bautils \mathcal{B} ; framför \mathcal{I} finnes en staf men utan synbart kännestreck; framför denna möjligen, ehuru ytterst osäkert, ännu en eller två; . efter \mathcal{I} mycket osäker och derefter inga säkra runor synliga, ehuru att döma efter Bautils teckning inskriftens slut borde finnas på det bevarade stycket.

Trosa bro eller Åda allé I (Buræus Fa 6, Sudromannia N:o 3, Fa 5 N:o 520, Bautil 779, Liljegren 849, granskad af Dybeck *Runa folio*, I s. 86). Vål huggen med i allm. jemna och skarpt begränsade kanter; lättläst. Å stenen finnas klart $\mathcal{N}\mathcal{R}\mathcal{I}$ (= Bautil och Dybeck *Runa I* sid. 86), ej Liljegrens gissning (?) Ubi.

Åda allé II (Dybeck, *Svenska Run-urkunder* 29, *Runa folio*, I s. 47).

Denna ristning har en ornamentik — det egendomliga djuret — som synes höra hemma på norra mälarstranden med utlöpare på Sela ön och i Enhörna. Ristningen, som af Dybeck i afteckning utgifvits i 2 upplagor, ej obetydligt afvikande från hvarandra, hvarjemte han i reseberättelsen för 1869 yttrat sig angående första och sista orden, är på grund af de i Dybecks *Svenska Run-urkunder I* sid. 32 nämnda omständigheterna svår att komma till rätta med. Sedan rengöring, afritning och afklappning skett, uppsköts för ogynsam väderlek kollationering och beskrifvande; omständigheterna lade sedermera hinder i vägen för ett återvändande till ristningen, hvarför arbetet med densamma ej är afslutadt. Så mycket kan dock nämnas, att vår uppfattning af såväl ornament som inskrift ej till fullo öfverensstämmer med någon af de af Dybeck offentliggjorda.

Fredriksdal, ditförd från Skåängs gårde (Dybeck, *Svenska Run-urkunder* 1, jfr II s. 40). Runorna äro tydliga, uppmålade med svart färg, de båda sista grundare än de öfriga, i bottnen af en afflagning, som säkert är äldre än ristningen.

Skåäng (Sjöborg, *Samlingar för nordens fornälsk.* III s. 191, Liljegren 856, Stephens *Old North. Runic monuments*, s. 888).

Vid denna sten åtgjordes intet annat, än att de äldre teckningarna jemfördes med stenen, hvarvid mot teckningen hos Stephens (efter H. Hildebrand) endast anmärktes att i 1:sta runan i ordet $\mathcal{H}\mathcal{N}\mathcal{H}\mathcal{I}$ förra stafven fortsätter nedåt till slingans

rand, om ock något grundare och smalare, så att runan har formen **h**, såsom den ock är återgifven på en teckning af pastor J. E. Ljung i Upsala universitets-biblioteks handskriftssamling S. 115.

Vappersta egor, backstugan Marielunds tomt (Bautil 771, Liljegren 850).

Stenen uppgifves af Peringschöld (*Monumenta Sveogoth.* X:11) finnas »mellan Skäinge (= Skääng?) och Löfsta på Slindervägen», hvaraf Bautil fått »Sli under vägen»(!). År 1799 fans den »vid vägen på Vagnhärads sockens allmänning Slinderskogen kallad» (Upsala universitets-biblioteks handsk.-saml. S. 114), 1828 »nära Slinderskogen, kullgräfd i täppan vid torpet Christinedal» (Upsala universitets biblioteks handskr.-saml. S. 114), öster om vägen, der han, såsom på stället boende berättade, legat, till dess han restes ett par stenkast bort, vester om vägen vid Marielund, ett stycke söder om skogen, som väl dragit sig tillbaka.

Första ordets 3:dje och 6:te runa kunna synas tvifvelaktiga, men B. har nog det rätta. Mot slutet har B. **NI|HIYR**, hvars 6:te runa Liljegren (på grund af gissning?) återger med I. Stafven är tydlig och till höger om densamma finnes en svag fördjupning i form af kännestreck till **Γ**.

Utom dessa angifvas för Vagnhärad följande runstenar, hvilka ej anträffats: vid *Nora* tre (Bautil 773, Liljegren 854; Bautil 777, Liljegren 855; Dybeck, *Svenska Run-urkunder*, 2) eller möjligen fyra på grund af en notis hos Dybeck i *Svenska Run-urkunder*, II s. 40 »ett stycke af en runsten är nyligen uppdagadt i grannskapet», hvarmed dock möjligen kan menas den en tid förkomna nedre delen af Bautil 775 (Nora sjögärde), samt vid *Åby* (Dybeck, *Svenska Run-urkunder*, 28). Bautil 773 och 777 stodo ej att finna 1828 enligt bref från pastorsadjunkten J. E. Ljung i Upsala universitets-biblioteks handskr.-saml. S. 114. Äfven N:o 2 i Dybecks *Svenska Run-urk.* hvaraf en i Upsala universitets-biblioteks handskr.-saml. S. 115 befintlig afteckning 1828 insändes af Ljung till Schröder, synes nu mer förkommen. Nora by brukas nu som utgård under Tullgarn i Hölö, Uppgården är nedriven, stenstyckena, hvaribland möjligen ett för Ljung och Dybeck okänt trekantigt, med ungefär 1 fots sida, tros af folket på stället hafva på 1870-

talet fått plats i grunden till nya boningshuset, logen eller i en trumma å landsvägen rätt nedanför Nora. Hvad Åbysten en beträffar, som enligt Dybeck på 1850-talet lag sönderslagen i flera stycken i spismuren i bryggghuset i Åby mellangård, uppgaf gårdens nuvarande egare, att spismuren för några år sedan varit nedrifven, men då bestått af endast tegel.

Trosa landsförsamling.

Berga (Stephens, *Old northern Runic Monuments* s. 177, 886 följ.).

Stenen restes på bekostnad af Vitterhetsakademien.

Långbro (Bautil 783, Liljegren 848).

Det i Bautil såsom löst betecknade stycket är nu borta och saknades redan 1828, enligt uppgift af Ljung (i Upsala universitetsbiblioteks handskr.-saml. S. 114). Ristningen är grund, skadad genom vittring. Slingknuten är i Bautil ej alldeles rätt återgifven; för afvikelserna, som äfven inverka på läsningen af första ordets början, kan dock ej här i brist på teckning redogöras. Inskriften afbrytes med stafven af \mathfrak{N} i Bautils andra \mathfrak{HN} och börjar åter med nedre delen af stafven i 2:a runan af Bautils \mathfrak{YTH} . De tre sista runorna i Bautils \mathfrak{YNTH} finnas ej och hafva säkerligen ej i sin helhet funnits å det nu bevarade; möjligen finnes ett på grund af en knöl i stenen vanskapligt \mathfrak{H} ; derefter afflagning. Af Bautils båda sista runor upptäcktes intet spår.

Ytter-Stene (ny, anvisad af godsegaren K. Schmidt).

I ett gärde strax norr om gården låg öfver ett dike en häll; vid täckdikning för några år sedan skulle denna undanskaffas, söndersprängdes i fem stycken och fördes upp till en backslutning norr om gärdet, hvarefter upptäcktes, att den sida som legat nedåt, var runristad. Denna är ganska plan, men mycket vittrad och färg, likasom maskfrätt. Slinga (80 å 90 mm. bred) och runor äro grunda och ofta för vittringen svåra att dechiffrera. Stenens hela längd har varit 230 cm., största bredd 110 å 120 cm. och tjocklek omkring 20 cm. Intet felas utom några flisor i kanten mellan styckena. Ornamenteringens stil liknar Bautil 779, 780, den högra.

Inskriften har jag läst sålunda:

†††¹⁾†²⁾†³⁾†⁴⁾†⁵⁾†⁶⁾†⁷⁾†⁸⁾†††⁹⁾·††††¹⁰⁾†††·†††††¹¹⁾
 †††¹²⁾†††¹³⁾†††¹⁴⁾††††† (el. | el. †¹⁵⁾†¹⁶⁾†¹⁷⁾†††¹⁸⁾†††¹⁹⁾†††††

1) Säker, ehuru högra qvistens öfre och större del skadad genom vittring. — 2) Staf tydlig, 80 mm. lång; skäres på 20 och 40 mm. nedifrån af djupa, breda, skrofvellkantade fåror; der den öfre, ungefär vinkelrätt, skär stafven, äro kanterna skrofliga: ej †, med stor säkerhet intet †, då detta på grund af den riktning det bort ega ej kunnat sammanfalla med fåran och eljest ej finnas. — 3) Osäker. — 4) Staf säker, skäres midtpå af en temligen bred skroflig fördjupning, i hvars kanter tyckas finnas spår af ändarne till ett † kännestreck. — 5) Härefter knappast punkt. — 6) Staf säker, mynnar ungefärligen 50 mm. från öfre slingranden ut i en vittringsgrop, som hufvudsakligen sträcker sig åt höger; båda kännestrecken synas säkra. — 7) Från den 90 mm. långa, fullt säkra stafven utgår 30 mm. uppifrån åt höger i 135 graders vinkel en fåra, ungefär 40 mm. lång, och från dennas ändpunkt uppåt en 55 mm. lång fåra, obetydligt divergerande, nästan parallel med stafven. Dessa båda fåror äro visserligen smalare än stafven och de huggna linierna i allmänhet, men de äro snörräta och bära alla spår af att vara huggna. — 8) Svår; 75 mm. från föregående staf finnes i stafriktning en djup, temligen skroflig fåra tvärs öfver slingan; der denna fåra går, skulle kunna hafva varit en staf (ungefärligen vanligt afstånd); nu skönjes visserligen intet spår deraf (huggen yta), men vittringsfårorna äro i allmänhet djupare än de huggna och ingen ås i botten på denna hindrar befintligheten af en staf, utom möjligen en obetydlig, millimeterbred i nedra delen. 10 mm. till höger om ifrågavarande fåra utgår från yttre slingstreckets snedt nedåt en fåra, som på 10 mm. är jemn i kanterna och liknar en huggen rand, hvarefter den mynnar ut i en vidare, skrofligare fördjupning. Då i dennas botten ingen ås hindrar, kan fåran hafva framgått till inalles 35 mm:s längd, blott med en lindrig böjning uppåt och således varit kännestreck till ett †. Till höger om den nyssnämnda fåran på ungefär 15 mm:s afstånd derifrån finnas visserligen i stafriktning ett par obetydliga fåror, som synas huggna; men då dessa ej väl kunna kombineras med hvarandra — de bilda ej rät linie — och ej heller med det nyss antagna spåret

af kännestreck, hvilket den öfre träffar ett stycke från dess spets, är antagligt, att här funnits \uparrow . — ⁹⁾ Osäker. — ¹⁰⁾ På midten skadad af vittring, och osäker. — ¹¹⁾ I 3:dje styckets kant, tvifvelaktig. — ¹²⁾ Säkert kännestreck blott till venster; stenen är visserligen till höger om stafspetsen skroflig och ojemn, men ej så djupt, att ej kännestreck skulle hafva synt; äfven kännestreck till venster är något skrofligt och gropigt. Runan följes knappast af punkt. — ¹³⁾ De båda stafvarne säkra, den förra 50 å 60 mm. lång; i tvärstrecks riktning, den normala för mellersta delen af en \downarrow , går en vittringsfåra, djupare och något bredare än de huggna strecken, och passerar den hela stafven; på dess nedre sluttning något öfver botten tyckas spår af huggning finnas, i det den der är slätare; eljest kan intet kännestreck upptäckas; lemning af \downarrow ? — ¹⁴⁾ Säker staf; ungefär 30 mm. till höger derom går parallelt dermed från nedra slingranden en 60 mm. lång fåra, hvilken gör intryck af att vara huggen; som emellertid intet tvärstreck sammanbinder den med föregående eller efterföljande staf, är den antagligen en vittringsfåra. — ¹⁵⁾ Stafven säker, skäres något ofvan midten af en vittringsfåra, inom hvars gränser synas hafva kunnat finnas kännestreck till såväl \downarrow som \uparrow . — ¹⁶⁾ Punkten osäker. — ¹⁷⁾ Stenen är isynnerhet mot inre slingstreck skroflig af vittring; från öfre strecket löper inåt en fåra i stafriktning, 45 mm. lång samt ett böjdt stycke af ett kännestreck, 25 mm. långt — till **B** el. **R**; möjligen finnes ock 10 mm. från nedre slingstreck yttre sluttningen, 10 mm. lång, af ett kännestreck — troligen lemningar af **B**. — ¹⁸⁾ Svår att upptäcka, har väl funnits på en mellan 5:te och 1:sta stycket bortkommen flisa. — ¹⁹⁾ Denna och de följande runorna grunda och delvis skadade, men säkra.

Från *Trosa* uppgifves af J. H. Schröder (Upsala universitetsbiblioteks handskr.-saml. S. 114) ännu en runsten i *Söder Husby* äng på en hög. Om denna sten visste ingen nu besked. S. Husby ligger midt emot Åby i Vagnhärad söder om ån. Möjligen är stenen den håll, som af Dybeck i *Svenska Runurkunder* I s. 31 omtalas såsom förr stående på en hög söder om ån och nu liggande såsom trappsten vid Åby tingshus. I så fall lär den hafva fått följa med virket i det nu nedrifna tingshuset till Y. Järna och der ligga såsom trapphäll i ett skolhus.

Vesterljungs socken.

Skällberga norrgårds hage (Dybeck, *Svenska Run-urkunder*, 13).

Dybecks afteckning är mindre tillfredsställande och sämre än pastor Ljungs i Upsala universitets-biblioteks handskr.-saml. S. 115. Styckena, nu 3, sedan det ena blifvit ytterligare sönderslaget, höra säkert samman (Dybeck »törhända»).

Inskriften:

Yttre raden: 1:sta, nu sönderslagna stycket, $\text{p}|\text{t}|\text{t} : ^1)\text{t}\text{v}^2)|^3).$

2:a stycket, $\text{N}^4)\text{t}^5) : \text{v}\text{t}\text{p}^6)\text{N}^7)\text{R}^8) (?)$.

Inre raden: 2:a stycket $+^9)\text{t}|\text{t}^{10})\text{R}|\text{B}^{11})\text{t}|\text{t}^{12}).$

1:a stycket $\text{t}|\text{t}\text{N}^{13}).$

¹⁾ = Ljung; Dybeck \times ; — ²⁾ Oskadadt hos Ljung; båda kännestreckens spetsar skadade hos Dybeck; på stenen blott det nedre skadadt och dessutom kännestrecken utgående lägre på stafven än hos Dybeck; — ³⁾ Ljung har en nästan oskadad staf och intet vidare på detta stycke; Dybeck har lemningar af \uparrow och ytterligare en staf. På stenen finnes en staf af ungefär half längd utan spår af kännestreck och intet mer. Man skulle kunna tänka, att stenen blifvit efter Dybecks tid ytterligare skadad i kanten; men Ljungs innehåll stämmer med det nuvarande, om ock ej teckningen är fullt noggrann med afseende på måtten. — Hela 2:dra styckets yttre rad är alldeles på tok hos Dybeck. — ⁴⁾ Fullt tydligt, endast något af stafvens öfre del fattas. Derefter afflagning; i bottnen deraf är ingen runa märkbar; möjligen nedtill ett stycke af en staf. ⁵⁾ = Ljung: delvis skadadt af flaga, lutande. — ⁶⁾ Öfre delen träffar en ojemn spricka, men är säker; = Ljung. — ⁷⁾ Kännestreckets öfre del borta på grund af brottet; säker; = Ljung. — ⁸⁾ Nedre tredjedelen af en staf (= Ljung) till brottkant och möjligen, der brottet träffar slingans inre streck, i sjelfva kanten en ungefär 10 mm. lång huggen fåra; väl lemningar af R . — ⁹⁾ Ej hos Ljung; orätt stäldt hos Dybeck. — ¹⁰⁾ Säkert = Ljung; omhoppadt af Dybeck(?). — ¹¹⁾ Hel staf; ej såsom hos Dybeck. Derefter har Ljung $:$, Dybeck \times , intetdera finnes; följande runa står strax bredvid $|\text{}$. — ¹²⁾ Un-

gefar en half staf, = Ljung, ej hos Dybeck. — 14) Ej hos Ljung; af Dybeck orätt stäldt.

Det på stenen fristående Ψ är ej af Dybeck rätt placeradt, liksom ej heller de korsartade strecken rätt tecknade.

Gillberga (Bautil 782, Liljegren 858; granskad af Dybeck enligt reseberättelsen för 1871).

Sedan det hus, i hvars spismur stenen suttit, blifvit rifvet, restes stenen (jfr Dybecks reseberättelse för 1871); men den har sedermera blifvit kullstörtad. Stenen är efter Peringschölds tid, före 1871, ytterligare skadad, så att öfversta runan till venster nu är \mathcal{R} —stafvens spetsar och kännestreckets öfre del borta — och till höger \mathcal{N} —stafvens nedre ända och större delen af kännestrecket kvar.

Mellan \dagger och \mathcal{L} på högra sidan finnes \cdot , ej i Bautil, ej anmärkt af Dybeck. Bautils $\mathcal{L}\dagger\dagger$ är, såsom Dybeck påpekat, $\mathcal{L}\dagger\dagger^*$ med korsformadt skiljetecken mellan inskriftens slut och början.

Björke hemhage (Dybeck *Svenska Run-urkunder* 3; afteckning af pastor P. E. Ljung i Upsala universitets-biblioteks handskr.-saml. S. 115).

Runorna äro ganska djupa och tydliga. De fyra första äro upp- och nedvända. Den andra är säkert med Dybeck \dagger (d. v. s. \dagger), ej Ljungs \mathcal{L} . — Den 4:de läses af Ljung \mathcal{L} , d. v. s. \mathcal{L} , af Dybeck i texten \mathcal{L} (el. \mathcal{R}). På teckningen har Dybeck staf med \mathcal{L} -kännestreck och prickadt \mathcal{R} -kännestreck och derefter en korspunkt. På stenen utgår något nedom stafvens öfre ända mot venster en 15 mm. lång fåra, ungefär lika djup som stafven, men den är nästan parallel med denna, således ej gerna kännestreck till \mathcal{L} ; den fortsättes vidare nedåt, ehuru grundare, bredare och skrofligare, till slingans nedre streck ungefär i form af kännestreck till \mathcal{R} , och *bortom* slingstreckets, liksom den äfven uppåt fortsätter till höger om stafven och böjande uppåt passerar öfre slingstreckets. *Midt* i (ej såsom hos D. efter) denna fåra finnes en korspunkt, ehuru på grund af läget i fördjupningens botten ej så skarp som de andra. Vi hafva således med säkerhet \mathcal{L}^* . — Mot inskriftens slut är stenen mer ojemn än vanligt och läsningen därför svårare. Den runa, som hos Dybeck är den 5:te från slutet, är ej fullständig. Det finnes en huggen fåra 25 å 30 mm. lång från nedre slingstreckets — slingan omkring 60 mm. bred — samt 18 mm. längre bort

åt höger ännu en 20 å 35 mm. lång, uppåt svagt konvergerande med den förra; fårorna upphöra vid en spricka, ofvanom hvilken tyckes vara en yngre mindre afflagning. Afståndet mellan fårorna alldeles för litet, för att de skulle kunna vara två runors stafvar; antagligast hafva vi här ett \mathfrak{N} , hvilket dock är mycket smalt, ehuru äfven möjligen här funnits ett \mathfrak{R} . Härefter följer på vanligt afstånd \mathfrak{t} , säkert, ehuru ofullständigt i spetsarne genom stenens ojemnhet. Mellan denna runa och den följande, \mathfrak{N} , kan intet skiljetecken upptäckas. Afståndet är dock större än vanligtvis och ungefär detsamma som mellan stenens af korspunkt skilda runor; stenen är ojemn och möjligen till ytan skadad.

I sin reseberättelse för 1864 yttrar Dybeck, att »ett större märkligt stycke af en ej förr känd runsten uppdagades i denna socken», utan att han på något sätt närmare angifver platsen. Jag har ej lyckats vinna några vidare upplysningar.

Rönö härad.

Lästringe socken.

Kalkbron mellan Lästringe och Tystberga (Bautil 811, Liljegren 859).

Stenen — i senare tider okänd, ej nämnd af Dybeck, ej i Geol. kartverket — ligger intill en femstenastaf mellan Lästringe, Bälinge och Tystberga socknar, strax invid en ej underhållen torpväg, hvilken löper från landsvägen vid torpet Löfhagen i Lästringe till Tystberga kyrka och i orten tros vara gammal — broläggning har träffats, den är utsatt på gamla kartor — der vägen passerar ett mindre vattendrag. Namnet Kalkbron nu i trakten okänt, men ett litet stycke österut finnes ett gammalt nedlagdt kalkbrott.

Stenen är nu mer skadad än på 1600-talet, i det de delar af öfre och högra kanterna, som på Bautils teckning begränsas af sprickor, nu saknas; det lösa fotstycket ligger deremot i röset. Runorna äro i allmänhet mycket grundt huggna och, der ojemnheter möta, ej framdragna, hvilket ej finnes angifvet å Bautils teckning. Utan att inlåta mig på närmare redogörelse nämner jag blott, att nämnda teckning, för så vidt af det kvarvarande kan dömas, synas väsentligen rätt hafva uppfattat rista-

rens mening; de tre första stafdelarna till venster jemte tillhörande slingdel äro dock oriktiga.

Tystberga socken.

Kyrkan (ny).

I en öppning mellan tornet och rummet öfver kyrkans hvalf framskjuter ur muren ett af Dybeck i reseberättelsen för 1864 omnämndt stycke af en runsten, ungf. 1 m. långt och 10 cm. bredt. Afteckning kunde i anseende till den dåliga dagern ej ske; men af den väl lyckade afklappningen framgår, att det synliga är det skadade nedre venstra hörnet af en sten med åtminstone å nedre delen ungefär samma anordning af slingan som Bautil 797, Runtuna kyrkogård; samt att inuti muren kan finnas rätt mycket af venstra sidan, hvadan stenen torde böra uttagas. De synliga runorna äro djupa och klara. Af Ψ , \uparrow och \dagger i HNT återstå genom afslagning endast rester, med afseende på de båda sista fullt bevisande; den första kunde *möjligen* hafva varit Ψ . *Antagligen* böra runorna ordnas så:
 $\text{PNPT} \dots \text{TH HNT} \cdot \text{HT}$.

Tystberga hage (Bautil 818, Liljegren 860).

Står nu, änyo rest af Dybeck 1864, der den låg, sedan en del af Tystberga bys hage blifvit odlad, på ett öppet fält ett stycke söder om denna. Af rödaktig flagig gneis och försedd med spräckor med skarpkantade gropar, bereder stenen, hvars banor äro ganska bra huggna, flera svårigheter.

1:sta runan är i motsats mot Bautil alldeles oskadad. Den 2:a är i Bautil (jfr Peringschöld *Monum. Sueog.* X: 17) uppfattad såsom | sammanfallande med en spricka. Dybeck läser N (reseber. 1864). På stenen finnas färör i N -form. Den förra af dessa, »stafven», är säkert naturlig och fortsättes på sidorna om slingan såsom i Bautil; den andra är ej heller jemn i kanterna — naturliga färör begagnade eller senare vittring(?). — Bautils första $\dagger\text{N}$ skadadt genom afflagning, så att af N nu blott återstår stafven och öfre tredjedelen af kännestrecktet; Ψ saknas alldeles; likaså det följande skiljetecknet och större nedre delen af stafven till Ψ . — Följande runa är i Bautil \dagger och Dybeck anmärker intet; stafven är klar, från dess midt går visserligen åt höger snedt uppåt en fåra, men den är grundare och med mer sluttande kanter än de huggna samt fortsätter upp

till slingkanten; den går deremot knappast ned på stafvens venstra sida, sål. antagligen **I**. — Genom afflagning äro å öfre kanten efter Bautils **þ** runorna borta till och med Bautils **B** och öfversta delen af **R** — detta säkert —; skiljetecknet framför följande **h** finnes ej och har säkerligen ej funnits. Butil har **hitt·R**. Den 3:dje runans kännestreck är tvifvelaktigt; finnes det, är det mycket kort; stenen är här skroflig. Derefter finnes **:**. Bautils andra **þ** är, som Dybeck Runa fol. II s. 9 påpekat, *****, fullt tydligt. Med afseende på Bautils följande **N** anmärker Dybeck Runa folio II s. 9, att »kännestrecket är nog osynligt». Kännestrecket är liksom stafven grundt, men dock ganska säkert. Skiljetecknet efter detta ord osäkert. — På inre ormen efter **þþ** finnes icke Bautils skiljetecken. — I Bautils **hitt·R·h** är näst sista runan, på ett skrofligt parti, åtminstone ej något regelmässigt formadt **N**. — I Bautils **hitt** saknas genom den förut nämnda afflagningen nedre stafändan af andra—fjerde runorna, samt största delen af kännestrecken af den 3:dje. — Efter **hitt**, hvars **þ** kännestreck, om det finnes, går i kanten af en grop, är **:** ej Bautils **:**.

Inre slingans sista runa är tydligt **N**, de båda föregående äro svåra, såsom ock Dybeck Runa folio II s. 9 anmärker, och jag vågar ej utan förnyad granskning bestämdt yttra mig om den, Framför den i Butil innanför slingan befintliga delen af inskriften finnes å stenen med full säkerhet ett **þ**, ej anmärkt af Dybeck.

Sättersta socken.

»*Esta berg*» (Butil 816, Liljegren 865).

Redan på 1600 talet (se Butil) skadad, är ristningen nu isynnerhet i nedre delen illa skadad genom afflagning, antagligen förorsakad genom eld. — Runorna äro djupt och tydligt huggna och Bautils teckning återgifver med afseende på den kvarvarande delen riktigt innehållet, endast att jag af det **þ**, som man skulle vänta framför **þþ** och hvilket nu för öfrigt är alldeles försvunnet, trott mig upptäcka i kanten af en spricka kännestreckets yttersta venstra spets.

Ristningen aftecknades ej, men i stället togs, sedan inhuggningen markerats mot den mörka bottnen med hvit krita, af en

kringresande fotograf en fotografi i omkr. $\frac{1}{15}$, hvilken lyckades mycket väl.

Bogsta socken.

Kyrkdörren (Bautil 815, Liljegren 861, Buræus Fa 6, Sudromannia N:o 4, Fa 5 N:o 507).

Stenen, som redan på Buræi tid låg i kyrkdörren, är nu genom tramp så nött, att blott en mindre del af ristningen är skönjbar. Den del, som på Bautils teckning angifves såsom täckt af mur och delvis oläst, är nu blottad, hvaremot högra kanten till yttre slingans halfva bredd är dold af en trätröskel, inlagd 1849. Det är ej troligt, att under denna finnas några bevarade rundelar utom af ett Ψ — se nedan!

Af inskriften återstår:

$\uparrow^1) \downarrow^2) \uparrow^3) \uparrow \times \Psi \uparrow \downarrow \times BR \uparrow^4) \uparrow \downarrow \Psi^5) \times \Psi(?)^6) \dots \uparrow (?)^7)$
 $*^8) \uparrow^9) \downarrow^{10}) \uparrow * \downarrow \times \Psi R^{11}) \downarrow \uparrow R^{12}) * (?)^{13})$.

- 1) Kännestreck temligen tydligt; af staf ytterst svaga spår.
 2) Högra stafdelen bra, resten genom nötning skadad, men säker.
 3) Staf bibehållen; och i denna en rund, något bredare fördjupning; ej Buræi \uparrow . De följande runorna å yttre slingan väl bibehållna.
 4) Fullt säkert; finnes ej hos Buræus (för muren); ej Bautils \downarrow .
 5) Något skadadt genom afflagning.
 6) Bautils Ψ möjligt; runans öfre del täckt af tröskeln; synliga är blott en half staf nedifrån och en från dennas midt åt höger snedt uppgående qvist. Härefter yttre slingan och dess runor utplånade, åtminstone för så vidt de skulle vara obetäckta af tröskeln.
 7) En genom nötning grund staf framskyntar; intet säkert kännestreck; Buræi \downarrow orätt, Bautil \uparrow .
 8) Grund; stafvens öfre del på en knöl, venstra delen af det nedgående kännestrecket, hvilken skulle legat på knölen, skönjes ej.
 9) Spår af staf, tydlig och djup.
 10) Liksom de följande runorna tydlig och djup; Buræi \uparrow omöjligt.
 11) Efter R har Bautil \downarrow , Buræus \downarrow . Den första af Bautils stafvar är säkerligen på grund af beskaffenhet (ena sidan tvärskarp, andra sluttande), riktning (den skär nedersta spetsen af R :s kännestreck) och utsträckning (den är skönjbar vid lämplig belysning äfven mellan de båda slingorna) naturlig.
 12) Fullt tydligt; Buræi \uparrow omöjligt.
 13) Nedom svän-

gen en genom nötning grund staf, till hvilken spår af kännestreck ej kunde upptäckas; möjligt att Bautils * här funnits.

Stora Hamra (Bautil 813, Liljegren 864).

Ytan temligen ojemn; huggningen djup och tydlig, då ej såsom i nedre kanten, delvis redan före Bautilska afteckningens tillkomst, afflagning egt rum.

Af första ordets 3:dje runa i Bautil återstår nu endast nedre och större delen af stafven; af den 4:de tillfyllestgörande lemningar. Efter 8:de runan finnes punkt; 10:de runan är med Bautil \uparrow (Liljegren t). Af Bautils $\cdot\text{p}\text{t}\text{R}$ äro punkten och p borta genom afflagning. \dagger i $\text{H}\text{T}\text{T}\text{T}$ på en hög nedåtgående sluttning, tydligt. Säkert $\text{H}\text{T}\text{T}\text{T}$, ej $\text{H}\text{T}\text{T}\text{T}$. Säkert $\text{H}\text{T}\text{T}\text{T}$. Derefter finnas visserligen två punkter, men den öfre är skroflig och sitter väl högt upp; den nedre midt på slingan. Punkten efter $\text{H}\text{T}\text{T}\text{T}$ synes ej; men rummet är afflagadt. Efter det följande N är till slingans knutband afflagning; Bautils I saknas därför. Af det följande * återstå endast öfversta stafspetsen och kännestreckens till höger om stafven liggande delar. I Bautils $\text{H}\text{T}\text{T}\text{T}$, hvars sista runa verkligen är \dagger , är den första skadad, men säker. Bautils $\text{H}\text{T}\text{T}\text{T}\cdot\text{P}\text{R}\text{I}\text{P}\text{T}$ skadadt genom afflagning. 3:dje runans staf begränsar flagans främre kant; till höger finnas lemningar af öfversta delen af ett kännestreck till I , R el. B . Derefter finnes i flagan en oskadad knöl, hvars huggna gränskanter kunna vara öfre stafdelen och kännestreckets af P ; äfven de öfriga lemningarna billiga Bautils uppfattning.

För Bogsta uppgifvas ytterligare två runstenar, hvilka ej kunnat anträffas.

Sakristimuren (Buræus Fa 6, Sudromannia N:o 5, Fa 5 N:o 508, Bautil 814, Liljegren 862), och *Rossbeck* el. *Råsbäck rännil*, (Bautil 812, Liljegren 863).

Rossbeck eller Råsbäck är nu okänt i trakten; i Peringshölds *Monumenta Sveogoth.* X: 20 är på ett der inhäftadt afdrag af stocken till Bautil 812 skrifvet upptill: »Vid Råsbäckes rännil i Bogsta socken» och nedtill »I Hammarby spiis i Bogsta socken tagit ifrån det öfre stycket». Vid Hammarby är nu intet stycke känt; strax bredvid på gårdens egor löper en nu nästan uttorkad, af landsvägen passerad bäck, utför en rätt brant sluttning = Råsbäcken (? rås = strid ström.) Der söktes stenen förgäfvat.

Ludgo socken.

Kyrkogården, förr i Sakristidörren (Bautil 805, Liljegren 866).
Röd sandsten, slät och jemn, baksidan ej ristad; inskriften har tydligen börjat å en annan sten.

Första ordet är †N ej $\text{†N}\Psi$; stafvens nedre del till något nedom grenpunkten sammanfaller med en spricka, som der böjer till venster och gifvit anledning till Bautils uppfattning. Efter ††† finnas två svaga punkter.

Löten (Dybeck *Runa* folio I, sid. 14).

Stenen skadad genom afskalning, åtminstone till utseendet mer än vid tiden för Dybecks afteckning. På grund häraf runorna på vissa delar alldeles borta eller ock blott bottnarne kvar, eller kortare, djupare fragment. Af runorna i Dybecks första ord sålunda endast lemningar, som dock ej motsäga Dybecks uppfattning. Af N och P i högra sidans †N , såväl stafvar som kännestreck, finnas blott spår. Derefter finnes en grund, men tydlig punkt, ej hos Dybeck, samt nedre hälften af en staf, saknad hos Dybeck. De flesta följande runorna på höger sida skadade, men dock otvifvelaktiga. N i $\text{†N}\text{†}$ är äfven till kännestrecket tydligt.

Aspa äng (Bautil 808, Liljegren 869).

Nedre stycket, i Bautil markeradt såsom löst, är nu borta; den nedersta ristade delen står därför nu i jorden och är dels svåråtkomlig, dels skadad af jordsyra.

Bautils inskrift (jfr Liljegren) börjar med I . Stafven är tydligt huggen, hör dock möjligen till slingknuten, som väl då är felhuggen. Derefter: † ; derefter en säker staf och från dess fot, 10 mm. högt upp en fåra snedt uppåt åt höger; denna sista har utseende af att vara huggen, förefaller dock på specialafklappning att vara ojemn i kanterna och platsen är ju omöjlig; antagligen står här I . Derefter har Bautil P . Stafven är klar; tvärstreckets, möjligen en fortsättning af tvärstreckets vid förra runan, ehuru då på ett stycke mindre tydligt, går ej säkert fullt upp till öfre slingan; stenen är der skroflig. † afsedt?; betänklig är dock den nästan säkra bristen af kännestreck på venstra sidan. Så R , om möjligen derefter två grunda prickar. Första ordet skulle således möjligen kunna vara $\text{†I}\text{R}$.

Bautils följande runa är \mathfrak{N} , alldeles säkert orätt; på stenen finnes \mathfrak{h} , med stafvens nedre del otydlig; andra ordet sålunda $\mathfrak{h}\mathfrak{T}\mathfrak{T}\mathfrak{T}\mathfrak{R}$, | är inklämdt mellan \mathfrak{T} och \mathfrak{T} , men synes dock säkert vara huggen. — Öfverst på stenen har Bautil en binderuna, af Liljegren återgifven med *ou*; stafven är fullt tydlig; men intet kännestreck säkert. På $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{5}$ af stafvens längd uppifrån finnes till venster *en* fördjupning, men den förefaller naturlig; af \mathfrak{F} -kännestrecken kan för öfrigt intet skönjas; på afklappningen synes finnas antydningar till ett smalt och grundt \mathfrak{N} -kännestreck; på stenen kan med finger eller öga intet säkert streck upptäckas, afklappningens streck ser der ut som en serie naturliga grunda skrofvelfördjupningar. — I $\mathfrak{N}\mathfrak{B}\mathfrak{I}\mathfrak{N}$ är \mathfrak{N} fullständigt.

Aspa (Bautil 807, Liljegren 868).

Ej slutbehandlad.

Korpebro (Bautil 1146, Liljegren 871).

Ligger omkull; inskriften delvis, isynnerhet på den öfre slingan, rätt mycket utplånad, hvilket åtminstone på några ställen skett genom afskalning.

Efter första ordet säkert två punkter, ej en. Af Bautils $\mathfrak{R}\mathfrak{T}\mathfrak{M}$ för afskalning blott lemningar, som ej motsäga läsningen. Efter $\mathfrak{V}\mathfrak{R}\mathfrak{T}\mathfrak{V}\mathfrak{N}$ har Bautil liksom ett \mathfrak{R} -kännestreck i oregelmässig ställning. På stenen finnes en nedåtgående kant af denna form; men den är säkert den branta kanten till en afskalning, som äfven bortskurit nedre delen af kännestreckets till det föregående \mathfrak{N} ; möjligen finnes dock i sista delen af Bautils streck spår af högra ändan af kännestreck till \mathfrak{T} . Af denna slingas sista ords hopträngda runor 2—4 finnas endast fragment, hvilka dock billiga Bautils uppfattning. — Af den öfre, bågformiga slingans runor äro åtminstone hälften alldeles utplånade, de öfriga mycket grunda och de flesta svårbestämda.

För Ludgo uppgifvas äfven två nu mera ej kända runstenar: *Prestgården* (Bautil 804, Liljegren 867) och *Aspa* eller *Ludgo gata* (Bautil 806, Liljegren 870).

Spelviks socken.

Grinda (Bautil 809, Liljegren 874).

Den 7:de runan är ett fullt oskadadt \mathfrak{R} . Efter $\mathfrak{T}\mathfrak{I}\mathfrak{T}$ be-tecknar Liljegren lucka. Stenen är ojemn; ingen runa synbar;

möjligen finnas två punkter och i så fall, eller om de funnits, är afståndet mellan † och följande N ej större än flerstädes på stenen i likartade fall. Efter N† osäkert, om ens någon punkt. Det N på högra sidan, hvars kännestreck i Bautil är skadat, är helt. Efter ††† möjligen, ehuru ytterst osäkert, två punkter. Derefter hN† med andra runans kännestreck fullt tydligt och sammanhängande, ej såsom i Bautil. Vid slingans slut säkert två punkter; likaså nederst (framför) nästa slinga. På stenen finnes, såsom Dybeck, *Runa folio*, II s. 9, påpekat, PRIPNΨ (Ψ:s staf upptill grund) och derefter |.

Grinda (ny).

Ett par alnar i söder om den förra stenen stack upp ur jorden en stenhäll, om 30 à 40 × 50 à 60 cm. Under arbete med rättande af den förra, som stod på lut, hade det fallit egaren af Grinda in att rödja jorden af hällen, som nu blef öfver 2 meter lång och mer än 1 m. bred på bredaste stället. Vid mitt nästa besök på stället väckte stenen min uppmärksamhet; bonden hemtade spaden och sedan vi grävt oss in under smalaste ändan, upptäcktes snart runor. Stenen, rest på Vitterhets-Akademiens bekostnad, är af grå gneis, till ytan ganska plan och slät; dock finnas på nedre delen ett par skrofliga ytor, som ej blifvit huggna. Korset är i hufvudsak likt det på Bautil 801, jfr äfven Bautil 799, venstra teckningen, och äfven inskriftens anordning, utom att inskriften på Grindastenen öfverallt är dubbelradig. Huggningen tydlig, ej särdeles djup.

Inskriften:

P¹⁾RIINT†NDR : ††RIDI : hNTI† : P†RBN : †† : ††BNR :
 h††††† : ²⁾ : PNBNI† : N††³⁾ : N†††R : † : ††††††† :
 P††††† : hPI††††† : BNRPI† : † : h†††††⁴⁾††††† : hNTI : P†
 NI : ⁵⁾

¹⁾ På den punkt på stenen, som motsvarar inskriftens början på Bautil 801. ²⁾ 3 sidor af yttre slingan genomlupna, fortsätter å *inre* slingans nedre, horisontala rad; ³⁾ Härefter ett skrofligt rum, der 3 runor kunnat få rum, men intet finnes. Punkterna osäkra. Fortsättes på inre slingan uppåt. ⁴⁾ Fortsättningen på yttre slingans nedre rand ett stycke in på denna; stycket längst till höger för skroflighet oarbetadt. ⁵⁾ Hör sista ordet till inskriftens början eller är P†NI ett PNBNI†:s binamn?

Landshammar (Bautil 817, Liljegren 872, Buræus Fa 6 Sudr. N:o 14, Fa 5 N:o 516).

Bautils, för att ej tala om Buræi, återgifvande af ristningen midt på stenen är ganska felaktig. Der finnes först, räknadt nedifrån, ett par vinkelformiga fördjupningar af hvilka jag ej kunnat få något (skiljetecken?). Derefter följa blandade qvistrunor och vanliga runor, nämligen: en qvistruna med en qvist på hvardera sidan om stafven; \mathcal{R} ; \mathcal{I} ; qvistruna med 3 qvistar till venster, 6 till höger¹⁾; skiljetecken; \mathcal{P} ; qvistruna med 3 qvistar till venster, 2 till höger²⁾; qvistruna med 3 qvistar på hvardera sidan; \mathcal{T} ³⁾; \mathcal{H} ; hvilket allt är fullt säkert och tydligen lika med $\mathcal{H}\mathcal{R}\mathcal{I}\mathcal{P}\cdot\mathcal{H}\mathcal{N}\mathcal{P}\mathcal{H}$.

¹⁾ stafven böjd; ²⁾ nedersta qvisten alldeles vid stafvens ända; ³⁾ Bautils \mathcal{I} i ansigtets nedra kant, rätt hos Buræus. Figuren ofvanför, som ser ut som ett ansigte, är ej alldeles riktig i Bautil; så finnas, om ock grunda, böjda »ögonbryn».

Från Spelvik uppgifves ytterligare tre runstenar:

Landshammar (Bautil 810, Liljegren 873, Buræus Fa 6, Sudr. N:o 17, Fa 5 N:o 518), nu okänd;

Landshammar (Buræus Fa 6, Sudr. N:o 15, Fa 5 N:o 517. — Ställets namn uppgifves visserligen vara *Glanshammar*, men så också vid de båda andra Bautil 810 och 817). Ej nu bekant. Det påstods, att för några år sedan en runristad liten sten legat på gården vid Landshammar, men blifvit af namngifven person bortförd derifrån för att öfverlemnas till Statens Historiska Museum.

Snesta, i en trumma i nedvägen, enligt Sveriges Geologiska Undersökning, Upplysningar om bladet Tärna sid. 96. En gammal rättare vid Nora i Vagnhärad berättade, att i hans ungdom i Membro hage i Runtuna stått en runsten, som blifvit lagd i denna trumma. Egaren af Snesta ärnade inom de närmaste åren ombygga trumman och skulle då efterse stenen.

På grund af bristande tid och utrymme måste jag i det följande ytterligare inskränka mig.

Lids socken.

Sanda (ej offentliggjord).

Stenen är särdeles svår att komma till rätta med, ojemn och sprickig som den är och dessutom liksom öfverdragen med

en brun glasyr — den har legat som gångvägsbro öfver ett dike — som gör det kinkigt att skilja mellan hugget och naturligt. En afteckning af pastor Vætter finnes i Vitterhets-Akademiens arkiv. Från hans uppfattning skiljer sig i många delar min, utan att jag dock på anförda skäl vågar ansvara för den senares riktighet.

Lundby Säteri (Dybeck, *Svenska Run-urkunder*, 48).

Femte runan, som hos Dybeck är ↑ (?), är säkert 𐀀.

Dybecks i *Svenska Run-urkunder* I sid. 49 och pastor Vätters i en skrifvelse i Vitterhets-Akademiens arkiv uttalade förmodan, att stenen kan vara ristad i detta århundrade, — pastor Vætter angifver af hvilka, — vinner stöd af så väl inskriftens egen beskaffenhet, som af notiser, hvilka jag på stället erhöi, ehuru dessa ej voro fullt bevisande.

Lids kyrkogårdsport (Dybeck, *Svenska Run-urkunder*, 44).

Inskriften, ganska djup och tydlig, till innehållet — ej runornas plats och dylikt — riktig hos Dybeck; deremot är ornamenteringen i väsentliga delar felaktig.

Lids kyrkogårdsport (Dybeck, *Svenska Run-urkunder*, 43).

Flyttad från sakristidörren och fäst vid muren bredvid den förra. Ej aftecknad, ändringar gjorda i ett exemplar af Dybecks anförda arbete. Hos Dybeck endast ett par mindre felaktigheter.

Väringe (Dybeck, *Svenska Run-urkunder*, 47).

Ej aftecknad, men flere felaktigheter ändrade i Dybecks anförda teckning.

Lundby (Bond-Lundby). (Dybeck, *Svenska Run-urkunder*, 46).

Ytan är småskroflig, och inskriften delvis ganska svår och otydlig, äfven der allt hos Dybeck ser klart ut. Utom mindre felaktigheter har Dybeck RNRRI, der stenen *fullt tydligt* har IPNRRI.

Sparsta egor, Hagstugan (Dybeck, *Svenska Run-urkunder*, 45).

Ej aftecknad. Djupt och tydligt huggen, Dybecks teckning ej felfri.

I *Runa folio*, II s. 9. uppgifver Dybeck, att ett »hittills icke bekant större stycke af en runsten fans» (före 1874) »söder ut på egorna» (Sparsta), utan att närmare angifva stället. Jag lyckades om detta stycke icke få något besked.

Runtuna socken.

Löfsund (Dybeck, *Svenska Run-urkunder*, 38).

Stenen är af Dybeck vårdslöst utgifven. År 1850 insändes af A. T. Bergholm till J. H. Schröder en afteckning af den då nyfunna stenen; i nära öfverensstämmelse med denna är stenen uppmålad med svart färg, och med denna uppmålning stämmer Dybecks teckning, så när som på att de vederbörliga punkterna mellan orden af Dybeck insatts och ornamenteringen förbättrats. Stenen är ovanligt jemn och slät samt, om ock några qvistiga punkter finnas, lättläst. Nå, der finnes nu utom känne-strecken på \uparrow i $\uparrow R \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow$, hvilka ingalunda äro »oförklarligt matta» (se Dybeck *Runa* folio II s. 9), utan normala — på det andra långa horisontala strecket utpå stenen nedifrån räknadt ett \vee -kännestreck, 120 mm. långt, — känne-strecket på större delen af sin längd nästan parallelt med stafven — och på det tredje ett \uparrow kännestreck, 40 mm. långt, (sål. $\uparrow \vee \uparrow$) och alla korsen derofvan äro qvistrunor, med qvistar åt alla håll, hvarjemte de båda strecken ofvanför äro runor.

Eneberga (Inneberga) (Dybeck, *Svenska Run-urkunder*, 39).

Blott aftecknad, ej slutbehandlad.

Kongeberga (Bautil 796, Liljegren 877).

Blott nedre delen kvar, rest på en backe norr om byn. Har förr suttit i en skorsten, låg, då den för några år sedan uppmärksammades, såsom trappsten i Lillgården, hvadan inskriften är mycket nött. På venstra kanten finnas följande ej förr kända runor: $\uparrow \vee \uparrow \uparrow R$; derefter afslaget.

Kyrkogården (Bautil 797, Liljegren 875).

Lättläst.

Kyrkan.

En liten fyrkantig kalksten med runor, omnämnd af Dybeck i reseberättelsen för 1864 och i *Runa* folio II sid. 9, der han undrar om inskriften kan vara latinsk. Stenen nött; några få runor säkra, lemningar och spår af andra.

Ej aftecknad, men två väl lyckade afklappningar tagna.

Öfriga för Runtuna uppgifna runstenar blefvo dels förgäfves eftersökta, dels icke medhunnna.

Svärta socken.

Nälberga (Bautil 819, Liljegren 885).

Stenen är delvis ganska svår och min uppfattning skiljer sig i några punkter, företrädesvis i fråga om qvistrunorna, från Bautils.

Den för *Ekeby löt* (Bautil 820, Liljegren 886) uppgifna runstenen söktes förgäfvat.

Under resans senare del hade jag mitt hufvudquarterm vid Aspa gästgifvaregård i Ludgo och arbetade derifrån samtidigt i Ludgo, Spelviks, Lids och Runtuna socknar. En följd häraf blef, att då jag den 20 Aug. måste för annan sysselsättning afbryta arbetet, detta med afseende på ett par påbörjade stenar blef oafslutadt eller inskränktes derutinnan, att aftecknandet underläts, hvarjemte Runtuna ej fullständigt blef föremål för undersökning.

Af det anförda framgår, att jag vid nästan alla minnesmärken, som varit föremål för min granskning, i flera eller färre punkter haft olika uppfattning med mina föregångare i äldre och nyare tider. Vid större delen af minnesmärkena har jag, försåvidt detta kan ske genom en blott beskrifning, sökt angifva dessa mina afvikande meningar. Oftast hafva de naturligen förekommit vid svårare ställen och då ej sällan inskränkt sig derhän, att jag måst beteckna såsom osäkert, hvad som af andra uppgifter kunde anses ostridigt, eller blott kunnat antyda andra möjligheter för lösningen än de hittills beaktade. Men mer än en gång hafva anledningarna till anmärkning varit af den art, att man måste sätta i fråga, huruvida granskaren — och det gäller ej blott om äldre utan äfven om nyare — man märke t. ex. Skällberga stenen i Vesterljung, (Bond-)Lundbysten i Lid (RNTRI för IKNTRI) och framför allt Löfsundsstenen i Runtuna — gått till väga med ens någon grad af noggrannhet.

I hvarje fall torde ytterligare bevis, om eljest sådana behövas, hafva lemnats för deras åsigt, som anse, att en vetenskaplig bearbetning af våra runinskrifter på grundvalen af de teckningar

afskrifter och beskrifningar, som för de flesta ännu finnas, icke mycket lönar mödan, då forskaren i hvarje ögonblick måste vara oviss om materialets pålitlighet, och att därför en vår tids fordringar motsvarande, omfattande ny granskning bör företagas och det ju förr desto hellre.
